

Lastehoid: teenuste kättesaadavus ja kvaliteet

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Käesoleva aruande teema on alushariduse ja lastehoiuteenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Need kaks mõõdet on Euroopa poliitikas tõusnud üha tähtsamale kohale alates 2011. aastast, kui komisjon avaldas oma teatise „Väikelaste haridus ja hoid: lapsed tuleb eluks tulevikuühiskonnas hästi ette valmistada“. Konkreetsemalt on aruandes esitatud tõendeid töötingimuste ja kohapealse väljaõppe nende aspektide kohta, mis parandavad alushariduse ja lastehoiuteenuste kvaliteeti; lisaks on toodud edukate tavade näiteid olukordadest, kus teenuseid on vaja muuta kaasavamaks haavatavas olukorras laste jaoks. Euroopas tehtud uuringute süstemaatilise läbivaatamine aitab kindlaks määrata, mis liiki väljaõpe ja millised töötingimuste aspektid mõjutavad teenuste kvaliteeti kõige rohkem. Seda laadi läbivaatamisest on kasu poliitikasuuniste koostamisel, sest see annab hea ülevaate eri uurimuste koondtulemustest. Teenuste kättesaadavusega seoses on aruandes juhtumiuuringute hindamise vormis kirjeldatud häid tavasid, mis annavad lisavahendeid puudega ja õpiraskustega ning ebasoodsa taustaga laste kaasamiseks alushariduse ja lastehoiu tavapärastesse teenustesse.

Poliitikataust

ELi tasandil on kaua aega tähelepanu keskmes olnud alushariduse- ja lastehoiuasutuste olemasolu ning vastavate teenuste roll töö- ja eraelu tasakaalustamisel, kuid viimasel kümnendil on tähtsamaks muutunud alushariduse ja lastehoiu kvaliteet ja roll sotsiaalse kaasatuse saavutamisel. Euroopa Komisjon tõstab oma 2011. aasta teatises esile puudega, õpiraskustega ja ebasoodsa taustaga laste olukorda, kinnitades taas, et kõrgetasemeline alusharidus ja lastehoid on nendele rühmadele eriti kasulik, sest see võimaldab varakult avastada õpiraskusi ning nendele reageerida. Samamoodi tõstab Euroopa Komisjon oma soovitus

„Investeerides lastesse, aitame neil vältida ebasoodsate olude ringist“ esile vajadust suunata poliitika lastele, kes on rohkem ohustatud mitme ebasoodsa teguri koosmõju tagajärjel, ja juhib tähelepanu sellele, et alusharidus ja lastehoid peaks olema kvaliteetne, kaasav ja taskukohane ning perede vajadustega kohandatud. OECD ja Euroopa Komisjon rõhutavad oma viimastes väljaannetes alushariduse ja lastehoiu kvaliteedi kohta kvalifitseeritud ja motiveeritud tööjõu olemasolu tähtsust ja vajadust teha rohkem jõupingutusi selle nimel, et muuta alushariduse ja lastehoiuteenused kättesaadavamaks haavatavas olukorras laste jaoks.

Peamised tähelepanekud

Pideva kutsealase arengu eelised: Pideval kutsealasel arengul on keskne roll nii alushariduse ja lastehoiuteenuseid kasutavate lastega seotud tulemuste parandamisel kui ka teenuste kaasavamaks muutmisel. Ühes varasemas Eurofoundi tellitud süstemaatilises kirjandusülevaates sisalduvad uurimused näitavad, et väljaõpe on tõhusam siis, kui see on lõimitud alushariduse ja lastehoiuasutuste tegevusse – näiteks kui seda antakse kohapeal, kui selle raames tegeldakse praktiliste küsimustega või kui see hõlmab juhendamist ja/või arutelusid kolleegidega. Kuni kuus kuud kestvate koolituskursuste puhul on videotagasisidel positiivne mõju laste keeleoskuste omandamisele ja kognitiivsete võimete arengule ning seda suunavate töötajate pädevuse paranemisele. Selgus, et erijuhendajate või pedagoogiliste nõustajate poolt sisevaatlusrühmades töötajatele pakutav pikaajaline pedagoogiline tugi aitab pikas perspektiivis tõhusalt parandada alushariduse ja lastehoiuteenuste kvaliteeti. Lisaks on tõendeid, et seda laadi tugi mõjub positiivselt ka laste kognitiivsete ja sotsiaalsete võimete arengule.

Kaasamiskoolitused: Kaasamiskoolitustel õpetatakse suhtlema lastega, vanematega ja teiste organisatsioonide töötajatega (nt roma vahendajad). Vabatahtlikel koolitustel motiveeritakse osalema rahaliste stiimulite või väljavaatega omandada mingisugune tunnistus mõne suurema koolitusprogrammi raames (nt võimalus omandada kutsetunnistus). Et muuta teenused kõigi laste jaoks kaasavamaks, püütakse eelkõige tagada, et kõik sidusrühmad saavad kaasamisest ühtmoodi aru.

Tõendite erinev kvaliteet: Kokkuvõttes on andmed, mis tõendavad töötingimuste mõju alushariduse ja lastehoiuteenuste kvaliteedile, vähem usaldusväärsed kui väljaõpet käsitlevate uurimuste puhul. See ebausaldusväärsus on probleem, sest selliste komplekssetes olukordades nagu alusharidus ja lastehoid on põhjuslikkus vaja täpselt kindlaks määrata. Nii on uurimustes käsitlemata jäänud näiteks alusharidusse ja lastehoiutöösse lõimitud lühiajaliste, videotagasisideta koolituskursuste mõju, samuti alusharidusse ja lastehoidu lõimimata jäetud kursuste mõju ning neisse lõimitud ja pidevalt toetatud pikaajalise väljaõppe mõju töötajate ja laste suhetele. Lisaks ei ole uuritud väljaõppe tulemite püsimist pikemas perspektiivis.

Asjakohaste uurimuste vähesus: Kuigi kirjanduse süstemaatiliseks läbivaatamiseks otsiti uurimusi kõigist 28 ELi liikmesriigist ja kõigis ELi ametlikes keeltes, leiti asjakohase ulatuse, metoodika ja teadusliku täpsusega artikleid ainult 12 riigis (Belgia, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Madalmaad, Portugal, Rootsi, Saksamaa, Sloveenia, Taani ja Ühendkuningriik).

Tavade usaldusväärsete hindamiste puudus: Samamoodi on vähe usaldusväärsed kaasavate alushariduse ja lastehoiu tavade hindamisi (nagu näiteks randomiseeritud võrdlusuuringud või pooleksperimentaalsed hindamised), eriti mis puudutab õpiraskustega lastele ettenähtud lisavahendeid. Seda, mida arvavad lapsed – nende tavade lõppsihtrühm –, võetakse hindamises arvesse harva ja selle asemel kaldutakse keskenduma töötajate ja vanemate seisukohtadele. Vaid napilt poolt juhtumiuuringutest olid hinnanud sõltumatud välishindajad.

Poliitikasoovitused

- Kohapealne väljaõpe on tõhusam siis, kui see on alusharidusse ja lastehoidu lõimitud ja hõlmab mingil kujul tagasiside andmise võimalust. Vähem kui kuus kuud kestva väljaõppe puhul on videotagasiside andmise võimalus osutunud töötajate lastehoiu- ja keeleõpetusoskuste arendamisel tõhusaks. Lisaks mõjub see positiivselt ka laste keeleoskuse ja kognitiivsete võimete arengule.
- Vaja on rohkem usaldusväärsed teaduslikke tõendeid töötingimuste ja kaasavate tavade kohta.
- Kaasavate tavade puhul vajalike lisavahendite lisandväärtust saab suurendada, kui kohandada olemasolevat väljaõpet mitmesuguste sihtrühmade vajadustega (nt kohandades vanematele suunatud kursust töötajate vajadustega) või pakkuda väljaõpet interneti teel. Mõnel juhul ajendas alusharidus- ja lastehoiuasutusi projektides osalema lootus, et nad saavad tulevikus kiiremini lisarahastust.
- Partnerlussuhted alushariduse ja lastehoiuasutuste ning selliste institutsioonide vahel, nagu vabaühendused ja sotsiaalhoolekandetasutused, aitavad paremini jõuda haavatavas olukorras lasteni.
- Muudatuste rakendamisel peetakse oluliseks kohalike omavalitsuste kaasamist, sest alusharidus- ja lastehoiuasutused ei tule ise sellega toime (nii rahalisest kui ka poliitilisest perspektiivist). Lisaks võimaldab see pidevat tagasiside andmist ja suhtlemist poliitikute ja töötajate vahel. Tõhusate partnerlussuhete loomisel teiste sidusrühmadega on oluline, et kõigil oleks ühine arusaam sellest, mis on eesmärgid ja kuidas neid saavutada.
- Erivajadustega laste osalemine muudel lasteüritustel aitab kaotada stigmat, mis võib olla seotud konkreetsete lisavahenditega.
- Lõhet üldiste teenuste ja täiendavate abiteenuste vahel on vaja vähendada, et muuta tavad siirdavaks ja kestlikuks. Tavapäraste alushariduse ja lastehoiuteenuste kaasavamaks muutmise oluline takistus on kvalifitseeritud tööjõu puudus.

Lisateave

Aruanne „Early childhood care: Accessibility and quality of services“ („Lastehoid: teenuste kättesaadavus ja kvaliteet“) on avaldatud veebilehel <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Lisateave: Daniel Molinuevo, teadur, dmo@eurofound.europa.eu.